

Jaarverslag 2019

commissie Noord-Brabant

**ERFGOEDVERENIGING
HEEMSCHUT**

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag 2019 van de commissie Noord-Brabant van Erfgoedvereniging Bond Heemschut. Dit verslag bevat een overzicht van de behandelde projecten, geschreven beleidsstukken en andere activiteiten waaraan de commissie heeft bijgedragen.

In 2019 zijn er zeven commissie-vergaderingen gehouden. Zes van deze vergaderingen werden gehouden in onze vaste vergaderlocatie: het provinciehuis te 's-Hertogenbosch. Eén vergadering was de commissie te gast bij de gemeente Nuenen.

Leden commissie Noord-Brabant in 2019:

Foto mei 2019.

achter v.l.n.r.: Wouter Kreike, Tom van Eekelen, Jan van Gils, Frans van Gessel, Maarten Peerenboom.

voor v.l.n.r. : Ad Spanjers, Judith Toebast, Miriam van den Dries

Commissieleden in 2019:

dhr. ing. Gerard van der Vliet (voorzitter)

dhr. drs. Ad Spanjers (secretaris)

dhr. ing. Frans van Gessel (penningmeester en lid Raad van Toezicht)

dhr. ir. Jan van Gils

dhr. drs. ir. Harrie Boot

mevr. drs. Miriam van den Dries

dhr. ing. Tom van Eekelen

dhr. Maarten Peerenboom

Aspirant lid :

dhr. drs. Wouter Kreike

Externe adviseurs:

mevr. ir. Judith Toebast

dhr. drs. Harrie Maas (namens Monumentenhuis Brabant)

Adres secretariaat commissie Noord-Brabant:

Ad Spanjers, E. noord-brabant@heemschut.nl, T. 0620563125

Nieuwe zaken

gemeld in 2019

Rijksmonument

Gemeentelijk monument

Asten, Wilhelminastraat 24

Kloostercomplex

Het gebouw dateert uit 1929 en is een gemeentelijk monument. Zowel het hoofdgebouw als de omliggende tuin zijn historisch waardevol. De kans bestaat dat het ensemble wordt aangetast en dat er grootschalige bebouwing wordt gerealiseerd in de tuin. Heemschut blijft alert.

Asten, Heusden,

Kasteellandgoed

Op 14 februari 2019 heeft Heemschut een brief geschreven aan de gemeente Asten en daarin een adhesiebetuiging aan het protest van meerdere partijen die tegen nieuwbouw bij het kasteellandgoed Hazeldonk zijn. Dit blijft Heemschut volgen.

Bergen op Zoom, Huize Catharina 'het Katrientje', Sint

Catharinaplein 25

Verzorgingshuis

Het Catharinaplein wordt gedomineerd door het gebouw van Huize Catharina en is er ook naar genoemd. Er zijn nu herontwikkelingsplannen en zorgorganisatie Stichting Tante Louise is ondertussen eigenaar van het gebouw en ziet liever nieuwbouw. Eerder al hebben Heemschut, Cuypersgenootschap en stichting 'Redt het Katrientje' een verzoek ingediend om het hoofdgebouw aan te wijzen als gemeentelijk monument. Een waardestellend onderzoek, in opdracht van de gemeente, heeft toen duidelijk gemaakt dat zowel het hoofdgebouw alsook het voormalige zustergebouw beschermingswaardig zijn als gemeentelijk monument, de delen uit het interbellum. De plaatselijke commissie ruimtelijke kwaliteit heeft het college van B&W geadviseerd het hoofdgebouw en het klooster aan te wijzen als gemeentelijk monument. Daarop heeft de eigenaar een zienswijze met herbestemmingsscan ingediend, waaruit vanuit oogpunt van financiën de gebouwen niet te herbestemmen zouden zijn. Daar dit onderzoek eenzijdig is uitgevoerd hebben de drie eerdergenoemde partijen in december 2019 een zienswijze ingediend waarin met name de onvolledigheid van de herbestemmingsscan wordt aangekaart. Heemschut is van mening dat de architectuur van het gebouw en de cultuurhistorische waarde bijzonder zijn en behouden dienen te blijven. Wordt vervolgd in 2020.

Breda, Industriestraat 38

Industrieel complex - Nibb-it fabriek

De voormalige Nibb-it fabriek staat al geruime tijd leeg. Het complex is niet beschermd. Heemschut kreeg de melding dat in een van de leegstaande hallen een bijzondere spantconstructie aanwezig zou zijn,

die de moeite van behoud waard is. In overleg met de gemeente Breda is duidelijk geworden dat er nog geen herbestemming is voor het complex en ook dat er geen dreiging voor sloop is. Daarnaast heeft de gemeente Breda aan Heemschut gemeld dat een waardestelling van dit complex geëist wordt van de nieuwe eigenaar. Het zal dan duidelijk worden hoe bijzonder de kapconstructie is.

Drimmelen, Made, Marktstraat

Kap 27 bomen

In de Marktstraat staan 78 monumentale zilverlindes die ca 100 jaar oud zijn. De gemeente wilde 27 van de 78 lindebomen kappen, omdat ze volgens een rapport van een adviesbureau te dicht op elkaar zouden staan en daardoor geen levenskansen zouden hebben voor de komende jaren. In werkelijkheid wilde de middenstand de bomen weg hebben omdat zij slecht zouden zijn voor het winkelklimaat. Een aantal lokale organisaties heeft samen met Heemschut het afgelopen jaar met alle mogelijke middelen gestreden om de lindes te behouden. Zo werd ingesproken in de gemeenteraad, artikelen geplaatst in de lokale krant, de bevolking gemobiliseerd door een enquête en een second opinion aangevraagd bij een adviesbureau. Toen de uitkomst van dat rapport was dat de bomen gezond waren en prima levenskansen hadden vroeg de gemeente advies aan een derde bureau. Ook dat bureau rapporteerde positief over de levenskansen van de bomen waarna er voor de gemeente niets anders op zat dan het plan voor de kap van de 27 bomen in te trekken. Daarmee is een langlopende discussie afgesloten en blijft het karakteristieke aanzicht behouden.

Eindhoven, Noordbrabantlaan 1A

Evoluon UFO/Vliegende Schotel.

Wie kent de futuristische, op een vliegende schotel gelijkende koepel niet! Architecten Louis Kalf en Leo de Bever hebben dit gebouw met een diameter van 77 meter ontworpen in opdracht van Philips. In 1966 vond de opening plaats. Er waren allerlei technische noviteiten te zien zoals bijvoorbeeld beeldbellen. Dat was in 1966 ongehoord revolutionair. Later werd het gebouw gebruikt voor tentoonstellingen en als congres- en evenementencentrum. Het werd in 2018 aangewezen als Rijksmonument. In 2019 is het gebouw verkocht aan Hurks en Foolen & Reij's Vastgoed die het geheel van gebouw en tuin gaan herontwikkelen met daarbij ook nieuwe bebouwing langs de randen. Hiertegen is veel verzet gerezen en zijn petitieën ingezet om de zichtlijnen te behouden en niet te laten verstoren door hoge bebouwing en beplanting langs de randen. Ook Heemschut heeft hierop aangedrongen. Ook is er een petitie 'Houdt het Evoluon zichtbaar' gestart in 2019. Dit was een particulier initiatief waar veel mensen en organisaties bij zijn aangehaakt.

Goirle, Van Malsenstraat 1

Maria Boodschap Kerk

Deze kerk is een rijksmonument ontworpen door architect De Bever. De kerk is ingezegend op 15 augustus 1940, ten tijde van de oorlog dus. Opvallend is de toren met zadeldak. Hermon Erfgoed heeft de kerk gekocht en wil er appartementen in gaan ontwikkelen. Daarbij zullen er balkons

aan de gevels komen en worden er meer lichtopeningen in gemaakt. Ook wordt de hele ruimte gebruikt voor appartementen. Heemschut vindt het beter om bij het koor nog ruimte over te houden om het interieur van de kerk te beleven. Met het compleet volbouwen van de kerk met appartementen blijft er weinig over voor de bezoeker om het religieuze rijksmonument te ervaren. Dit terwijl de parochianen toentertijd het geld voor de kerkbouw bij elkaar hebben verzameld. Heemschut heeft protest aangetekend tegen de plannen. Ook Cuypersgenootschap en Stichting Steengoed uit Goirle hebben dit gedaan. Wordt vervolgd.

Goirle, Beeksedijk/Kerkstraat

Van Besouw complex

Heemschut kreeg een melding binnen dat het niet goed zou gaan met het Van Besouw complex. Daarop heeft Heemschut contact opgenomen met de Stichting Steengoed uit Goirle. Die bleken al langer betrokken bij de plannen. Er is gezorgd voor een bouwhistorisch en cultuurhistorisch onderzoek, waarbij ook een transformatiekader is ontwikkeld. Hierbij bleven slechts enkele bouwelementen zoals de kantoorgevel aan de doorgaande straat, de schoorsteen, de portiersloge, de voor en zijgevel van het accu- pompgebouw behouden. De gehele kenmerkende industriële structuur, waardevolle oorspronkelijke muurdelen en opvallende erfgronden worden als bouwsporen en meerwaarde voor het woongebied genegeerd, ten behoeve van maximale woningbouw. De sfeer van het complex wordt vanuit oogpunt van cultuurhistorie geminimaliseerd tot de fabrieksstraat in een complete nieuwbouwwijk met toevoeging van een appartementencomplex met vijf lagen.

Goirle, Kloosterstraat 12

Huize Stella

Het rijks monumentale Huize Stella in Jugendstil stijl uit 1902 wordt aan de achterkant en zijkant verbouwd tot een boutiquehotel. Het vooraanzicht blijft hetzelfde en aan de achterzijde is een passende aanbouw geplaatst, die overigens niet meer te zien is omdat het rijksmonument aan de achterzijde en aan de zijkant helemaal is ingebouwd door nieuwbouw voor de Leystromen. Dit te dichtbij bouwen in de omgeving van een rijksmonument is erger dan de nieuwbouw aan het huis zelf.

Halderberge, Oudenbosch, Pagnevaart 6

Technische School

Het Thomas More college (het huidige Markland college) bestaat uit meerdere gebouwen waaronder een technische school uit de jaren 50 en 60. De architectuur van deze technische school is een voorbeeld van architectonische wederopbouwarchitectuur en redelijk zeldzaam. Dit heeft onderzoek door een derde uitgewezen. Daarom heeft Heemschut een verzoek gestuurd aan de gemeente om de school aan te wijzen als gemeentelijk monument, waarbij ook mee heeft gespeeld dat de monumentencommissie de voordracht van de gemeente niet had overgenomen.

s-Hertogenbosch, Koningsweg 37

Woonhuis

De eigenaar is bang voor schade aan zijn pand door het intensieve gebruik van het spoor. Naast het gewone treinverkeer, dat ook al toegenomen is, rijden er vooral meer goederentreinen. Heemschut heeft de eigenaar doorverwezen naar de Stichting Actiegroep Goederentreinen NEEN die zich daarmee bezighoudt. Hoe meer personen bezwaar maken hoe eerder er eventuele maatregelen kunnen komen.

Heusden, Vlijmen, Nassau Dwarsstraat 5

Rijksmonumentale boerderij

Het te dichtbij bouwen in de omgeving van een rijksmonument. Daardoor wordt de biotoop rondom het rijksmonument verstoord. Heemschut heeft contact opgenomen met de gemeente over de bestemmingsplannen.

Heusden, Drunen

Lipsfabrieken en het carillon

Na aanvankelijke plannen om van de leegstaande gieterij een bedrijfsverzamelgebouw te maken wordt het toch gesloopt. Wel blijft het carillon behouden. Daar wordt een andere plaats voor gezocht.

Laarbeek, Aarle-Rixtel, Dorpsstraat

Dorpspomp

De Heemkundekring Barthold van Heessel uit Aarle-Rixtel heeft al in 2016 bij de gemeente de slechte staat van onderhoud gemeld. Heemschut heeft in augustus 2019 een brief gestuurd naar de gemeente en haar gewezen op de onderhoudsplicht van dit Rijksmonument, mede gezien het rapport van de Monumentenwacht uit 2017.

De gemeente antwoordt dat er in 2020 middelen voor restauratie vrij gemaakt gaan worden. Ondertussen is de dorpspomp van rond 1850 gerestaureerd.

Laarbeek, Aarle – Rixtel, Klokkengietersstraat 1

Klokkengieterij Petit & Fritsen

De klokkengieterij is sinds 2014 opgeheven. Daarna zijn de gebouwen gebruikt als Laarbeekse broedplaats voor kleine bedrijven. Het voorste gebouw is een rijksmonument met een houtsmeltoven uit 1906 en daar zal niets mee gebeuren, is het idee. Wel zijn er plannen om op het terrein nieuwbouwwoningen te realiseren. Heemschut houdt samen met heemkundekring Barthold van Heessel in de gaten wat de verdere ontwikkelingen zijn.

Laarbeek, Lieshout, Kom van Lieshout, Schutstraat 5 en perceel tussen Dorpsstraat 80 en 90

Nieuwbouw op bestaande bebouwing,

De heemkundekring Hof van Liessent maakt zich zorgen over een voornemen van de gemeente Laarbeek om in het centrum van Lieshout een supermarkt te bouwen en boven de supermarkt nog een 23-tal appartementen. De Heemkundekring maakt zich zorgen over deze

voornemens en heeft alleen de toezegging dat zij t.z.t. in een in te stellen klankbordgroep kan plaatsnemen. De bouwplannen zijn (nog) niet in de openbaarheid gebracht. De vestiging van de supermarkt zou ten koste gaan van bestaande bebouwing, waaronder twee woningen uit de jaren dertig, die staan vermeld op een lijst van beeldbepalende panden. Het centrum van Lieshout heeft in het huidige bestemmingsplan een "historische bestemming". Al vele eeuwen wordt dit centrum gedomineerd door een zogeheten Frankische Driehoek.

Moerdijk, Fijnaart, Kadedijk 83a en 85 (RM)

Boerderijenensemble

Het fraai gelegen rijksmonument bestaande uit boerderij met meerdere schuren, oprijlaan en groen-enclave lag buiten de bebouwde kom van het dorp Fijnaart. Door jarenlange uitbreidingen van het dorp ligt het boerderij-ensemble niet meer geïsoleerd en dreigt opgesloten te worden door nieuwbouw. Aan de overzijde van de smalle dijk, waarbij de dijk wordt verbreed om nieuwbouw pal langs de weg te realiseren, ligt verdiept de boerderij waardoor uitzicht en lichttoetreding verminderen en verdwijnen. De eigenaar en Heemschut hebben bezwaar aangetekend, maar verloren doordat het ontwerpbestemmingsplan al was goedgekeurd. Ondanks een grote lobby richting politiek is het bestemmingsplan definitief niet aangenomen. Er is beroep aangetekend. Deze zaak maakt duidelijk dat ook de ruimte rondom een monument gerespecteerd dient te worden omdat anders de monumentale waarde wordt aantast.

Oosterhout, Den Hout, Houtse Heuvel 2

In het beschermde dorpsgezicht was een te groot aantal aan niet-passende nieuwbouw gepland. Deze nieuwe woningen zouden niet parallel aan de straat komen maar dwars achter op dit perceel gebouwd. Ook al is dit pand niet per se monumentwaardig, toch is een groter aantal nieuwe woningen niet wenselijk. Mede door Heemschut is dit voorkomen.

Oosterhout, Den Hout, Houtse Heuvel 14

Leilinde voor café 'de Vier Linden'

In Den Hout had Heemschut ernstige zorgen over de gevolgen die de kap van een leilinde zou hebben voor het karakteristieke aanzicht van het kerkdorp. De gemeente had een kapvergunning afgegeven voor een monumentale beeldbepalende leilinde staand voor het dorpscafé naast de kerk op de Houtse Heuvel. De kerk is een rijksmonument en de Houtse Heuvel is een beschermd dorpsgezicht. De eigenaar van het café meende dat de wortels van de boom het pand beschadigde. Heemschut is samen met een verontruste particulier, de Bomenstichting en de plaatselijke milieugroepering aan de slag gegaan om kap te voorkomen. Een voorlopige voorzieningenzaak bij de rechter werd gewonnen. Daarbij bleek dat er op dit moment geen goede regeling is in het bestemmingsplan om de kap toe te staan. De gemeente heeft daarop de al verleende kapvergunning ingetrokken en daarmee is de boom gered.

Oosterhout, De Heilige Driehoek

De gemeente Oosterhout heeft een ontwerp bestemmingsplan voor de Heilige Driehoek in voorbereiding waarbij op vijf locaties bouwplannen zijn. Heemschut maakt te samen met een aantal lokale aktievoerders bezwaar tegen deze plannen daar ze een te grote aantasting zijn van het open karakter van dit beschermd dorpsgezicht.

Tilburg, Broekstraat 6, rijksmonument met op 6a nieuw houten gebouw

Boerderij uit 1747

Vochtproblemen in oude boerderij maken het onmogelijk te restaureren. Vochtproblemen worden verergerd door zwaar verkeer op langslopende weg en er zijn nog andere zaken (drukriool en kadastrafbakening) die hier spelen. Heemschut kan hier niets in betekenen en heeft hiervoor niet de oplossing.

Veldhoven, Zandoerle, de Brink

De bewoner aan de doorgaande weg langs de Brink heeft last van toenemend (zwaar) verkeer. De gemeente vindt dat het verkeer niet abnormaal is.

Heemschut heeft de bewoonster geantwoord dat zij hierin niet veel kan betekenen. Een verkeerskundige oplossing (het weren van zwaar verkeer) kan het probleem verhelpen, maar dit heeft Heemschut niet in de hand.

Asten, Molenweg 23,

Molenbiotoop van de standerdmolen 'De Oostenwind'

Deze standaardmolen stamt oorspronkelijk uit 1506, zoals uit de inscriptie in de spil blijkt. De molenkast stamt uit de 18e eeuw en is na de brand in 1970 weer opgebouwd, zodat in 2006 het 500-jarig bestaan gevierd kon worden. Door de voorgenomen uitbreiding van het bedrijfsgebouw op minder dan 300 meter van de molen met een hoogte van 12 meter wordt de molenbiotoop bedreigd. Het project uitbreiden van het bedrijfsgebouw bestaat uit Molenakkers 13 (fase 1: noordelijke uitbreiding) en Moleneind 10 (fase 2: zuidelijke uitbreiding). Naast Bond Heemschut is van verschillende kanten bezwaar aangetekend, zoals ook door de Vereniging De Hollandse Molen en de Peellandse Molen. De hoorzitting over het bezwaar tegen de omgevingsvergunning Moleneind 10 heeft plaatsgevonden op 21 maart 2019. Op 11 juli 2019 heeft een hoorzitting van de bezwaarschriftencommissie plaatsgevonden naar aanleiding van het ingediende bezwaar tegen de van rechtswege verleende omgevingsvergunning voor het uitbreiden van het bedrijfsgebouw gelegen Molenakkers 13. In 2019 heeft het college van B&W nog geen besluit over de ingediende bezwaren genomen, maar ook hoort Heemschut dat er toch door het college medewerking is gegeven aan de bouw van de loods. Wordt vervolgd.

Bergen op Zoom, Van Heelulaan 73

Godelijke Voorzieningskerk

Deze Rooms-Katholieke kerk uit de wederopbouwperiode is vaak slachtoffer van vernielzucht. Bisdom en parochie zijn het beu en hebben besloten tot sloop over te gaan. De kerk bevat een monumentaal wandkunstwerk van Jan Dijker. De gemeente, de werkgroep monumentale kunst van Heemschut en een dochter van de kunstenaar hebben (mede door crowdfunding) genoeg financiën bij elkaar gehaald om het kunstwerk te redden.

Eind 2019 is bekend geworden dat er een herbestemming voor gevonden is in de uitbreiding van een restaurant in Oud Vossemeer, gemeente Tholen. In het voorjaar van 2020 zal het restaurant worden heropend.

Boxtel, Lennisheuvel 93

Brouwerij, herberg en boerderij Achter den Eijngel (bebouwing dichtbij)

Heemschut heeft een zienswijze ingediend met betrekking tot het bestemmingsplan 'Achter den Eijngel' in Lennisheuvel. Het bestemmingsplan gaat uit van 85 grondgebonden woningen net achter dit rijksmonument, een woonhuis naast dit rijksmonument en eventueel een weg hier vlak langs. Met het zo dichtbij bouwen van woningen of wegen doe je afbreuk aan de cultuurhistorische waarde van en rondom Den Eijngel. Informatie over de geschiedenis van deze brouwerij, herberg

en boerderij vindt men in de publicatie: 'Daer uijt hanght Den Eijngel'. Het laatste nieuws is dat het bestemmingsplan gewijzigd is om de kwaliteit van de directe omgeving rondom het monument te waarborgen. De nieuw te bouwen woning moet het karakter krijgen van een schuurwoning en moet passen binnen het totale boerderij-ensemble. De eigenaar had liever helemaal geen bebouwing gehad maar kan vrede hebben met de gekozen oplossing. Het dossier wordt gesloten.

Breda, Ulvenhout, Dorpstraat 94

Schuur (karschop of karkooi) van de oude boerderij Pekhoeve
De karschop/karkooi van de Pekhoeve is een rijksmonument en daardoor moeten de wijzigingen aan het pand goedgekeurd worden door de commissie Ruimtelijke Kwaliteit en de gemeente Breda. De karschop is een zwart geteerd (vandaar de naam Pekhoeve) gesloten gebouw met weinig lichtopeningen (ramen of deuren). In de nieuwe plannen worden er juist grote openingen (glazen deuren) in de gevel gecreëerd en wordt het open gedeelte dichtgezet. Dit doet het oude gebouw geen recht. Heemschut heeft gevraagd geen goedkeuring te verlenen aan deze nieuwe plannen en de plannen on-hold te zetten. Eind 2019 zijn er nieuwe plannen in de maak die minder ingrijpend zouden zijn. Wordt vervolgd..

Drimmelen, Lage Zwaluwe, Dirk de Botsdijk 2

Molentramp van poldermolen de Schuddebeurs

Deze molen uit 1794 o.a. gebruikt als uitkijktoren in de koude oorlog, was zwaar verwaarloosd en behoorlijk scheef gezakt. Zie de foto uit 2013. (links)

De wieken waren beschadigd geraakt in de oorlog en er na de oorlog afgehaald. In 2019 zijn de recreatieve plannen voor de molentramp uitgewerkt tot een reëel scenario en kan er een Bed & Breakfast in komen. Op de bovenste verdieping zijn rondom

ramen onder de molentramp geplaatst, zodat men een goed uitzicht heeft. Heemschut heeft meegewerkt de bestemmingsplannen hiervoor mogelijk te maken. Het dossier wordt gesloten.

Meijerijstad, Eerde, Esdonkstraat 2

Kerk Sint Antonius Abt met patronaatsgebouw

Deze neogotische kerk dateert uit 1872. De architect was Tulder
De stichting Vrienden van de Eerdse Kerk maakt zich zorgen over de toekomstige ontwikkeling. Door dreigende verkoop aan een projectontwikkelaar is sloop zeker niet uit te sluiten en zullen er waarschijnlijk woningen voor terug komen.

De stichting wil er onder andere een cultureel centrum in maken waarbij het kerkgebouw bewaard blijft. Heemschut ondersteunt dit streven. Het laatste nieuws is dat projectontwikkelaar SHAAK (Samenwerking Heilige Antonius Abt Kerk) de kerk koopt van het kerkbestuur en dat er een school in wordt gevestigd.

Etten-Leur, Edward Poppelaan 12

Klooster, internaat Edward Poppe

Het Internaatgebouw, voormalige Juvenaatsgebouw, is een naoorlogs pand dat relatief gaaf is, een groot draagvlak onder de

bevolking kent en in goede technische staat verkeert. Het stond op de nominatie gesloopt te worden. Door gezamenlijke inzet van diverse partijen waaronder Heemschut is in de raadsvergadering van 19 december 2017 besloten het hele juvenaat te behouden en te herbestemmen. Hiervoor is door de raad een amendement aangenomen. Dit is ruim een jaar na de presentatie van de eerste plannen, waarin vooral werd uitgegaan van sloop. In 2018 zijn diverse plannen gemaakt maar die konden niet rekenen op de instemming van het college en/of de raad. In 2019 loopt de vergunningprocedure voor de herbestemming tot appartementengebouw. In de loop van 2020 zal het project in uitvoering worden genomen.

Etten – Leur, Rijsbergseweg 98, Graaf de Lambertplantsoen Obelisk in een plantsoen, Luchtvaartmonument.

Gedenknaald ter herinnering aan het eerst opgestegen vliegtuig in Nederland in 1909. Het monument is in 1935 opgetrokken. Het onderhoud aan het monument, dat aan het verzakken was, is ondeskundig en zonder vergunning uitgevoerd. De gemeente heeft toegegeven zonder vergunning te hebben gehandeld en heeft aangegeven alsnog de vergunningsprocedure op te starten als de financiële middelen beschikbaar zijn. Dit laatste was in 2018 nog niet het geval. Het monument behaalde veel publiciteit door nieuwe ontdekkingen v.w.b. de ligging en het plantsoen in de vorm van een vliegtuig uit de beginperiode. De stand van zaken met betrekking tot deze Obelisk is, dat de gemeente uiteindelijk niet heeft gekozen voor een algehele restauratie, maar voor het in standhouden en het toepassen van de juiste kleuren van het stucwerk van de Obelisk. Het dossier wordt gesloten.

Gemert/Bakel, Kasteellaan

Herontwikkeling kasteel Gemert.

In het verleden zijn er veel plannen ontwikkeld voor het kasteel en de directe omgeving.

Het poortgebouw dat van een latere datum is, ondergaat een aanpassing om de ontwikkelingen/ herbestemming van het bestaande kasteel mogelijk te maken.

De oorspronkelijke moestuin blijft nu onaangetast

De geplande nieuwbouw achter het kasteel -mede als economische drager- is dan de concessie die men doet om het behoud van het kasteel veilig te stellen. De eigenaar van het kasteel, BL Huisvesting heeft een Masterplan voor de ontwikkeling van het kasteel opgesteld. In december vond een toetsing van het masterplan plaats en is dit advies ter besluitvorming voorgelegd aan het college op 17 december 2019. Daarna, op 18 december heeft BL Huisvesting het Masterplan gepresenteerd aan alle betrokkenen. Heemschut is ook benieuwd wat er gaat gebeuren. Wordt vervolgd.

Haaren, Rijksweg 9 (RM)

Verwaarlozing Huize Haarendael

Erfgoedvereniging Bond Heemschut ontving in december 2018 een melding over huize Haarendael. Huize Haarendael is het vroegere grootseminarie van het Bossche Bisdom. Bij dit indrukwekkende gebouw van Essens hoort ook de schitterende kapel van Granpré Molière uit

1936-1940. Sinds jaren staat het complex leeg en het raakt steeds meer in verval. Alleen de kerk wordt nog gedeeltelijk gebruikt als de gedenkplaats Haaren, een herinnering aan het gijzelaarskamp tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Onderhoud werd niet meer gepleegd. In 2019 vinden er twee achtereenvolgende grote branden plaats waarbij het interieur van het hoofdgebouw en rijksmonument verloren gaat. Er hebben onderzoeken plaatsgevonden naar de bouwtechnische staat van de buitengevels. Men is nog bezig te bezien wat eventueel behouden kan worden en hoe er moet worden omgegaan met de rest van het complex. Speciale aandacht wordt ook gevraagd voor het cultuurhistorisch landschap, waarin het complex is gelegen. Wordt vervolgd in 2020.

Helmond, Ameidestraat 1

Sloop neobarokke trapgevel uit het begin van de 20e eeuw

Door het verlenen van de omgevingsvergunning is de sloop van deze markante gevel mogelijk geworden. De neobarokke gevel heeft geen beschermde status ondanks de herhaalde verzoeken om de gevel op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. De vier in de gevel aanwezige gevelstenen (uit 1574) worden wel herbestemd. Een schrale troost voor de bewoners van Helmond. Het pand is in 2019 gesloopt. De gevelstenen zijn overgedragen aan de lokale heemkundekring van Deurne. De gevelstenen zijn ook gereinigd volgens een krantenartikel. Het dossier wordt gesloten.

Moerdijk, Standdaarbuiten, Barlaaksedijk (geen nummer)

Keenesluis

De Keenesluis aan de Barlaaksedijk is een voormalige schutsluis met aflaatkanaal. Het oudste deel dateert van 1760, de sluis is in de loop van de 19e eeuw verder uitgebreid. Sinds 2010 is Heemschut actief betrokken bij deze sluis. Er is gestreden voor restauratie en het beleefbaar maken van de sluis (o.a. door het terugplaatsen van scheprad en de sluis weer bevaarbaar te maken). Tijdens de Nationale Sluizendag op 26 oktober 2017 is bekend gemaakt dat de Keenesluis voor een groot deel gerestaureerd wordt. Waterschap Brabantse Delta, provincie Noord-Brabant, Rijkswaterstaat en Rabobank West-Brabant Noord stellen hiervoor financiële middelen beschikbaar. Mevrouw Peters, buurvrouw van de sluis en Heemschut Brabant waren vanaf het eerste uur actief. De sluis is op verzoek van Heemschut aangewezen als gemeentelijk monument. Na de zomer van 2018 is de restauratie opgestart van de sluis. In 2019 is de restauratie zo goed als voltooid, maar de terugkeer van het scheprad is nog onzeker. Heemschut is van mening dat het scheprad teruggebracht moet worden.

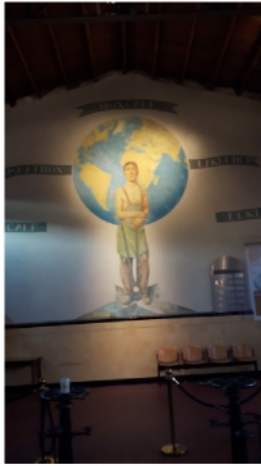

Nuenen, Gerwenseweg 3

Boerderij

Hier staat al jaren een boerderij te verpauperen. De gemeente heeft op verzoek van Heemschut handhavend opgetreden en ervoor gezorgd dat het pand nu is afgedekt. Ook is er een boete gegeven. Recent is de boerderij verkocht met de voorwaarden van restauratie gevels en mogelijkheid tot boerderijsplitsing.

Oisterwijk, Almijstraat

Koninklijke Verenigde Leder, KVL - complex

Het betreft hier twee zaken namelijk de aantasting van een schildering op de wand in het gebouw van de stoommachine en de afbraak van een vleugel van het U-gebouw.

De muur waar de tekening op geschilderd is blijft ter plaatse van de tekening intact, maar wordt wel doorbroken op een ander deel namelijk linksonder, waar een doorgang komt. Stichting de Stoommachine KVL Oisterwijk heeft de regie van de machinekamer overgedragen gekregen van de huidige eigenaar Polimeks en wil hier een museum van maken. Men is bezig met een masterplan samen met KinKorn Tilburg. De rechtervleugel van het U-gebouw is ondertussen gesloopt. Daar komt nieuwbouw voor een hotel.

Oisterwijk, De Lind 14

Het College van Oisterwijk heeft de nodige vergunningen verleend voor de sloop van een monument in een beschermd stadsgezicht. Alleen de façade is blijven staan. Ook de monumentencommissie heeft positief geadviseerd. Heemschut is te laat op de hoogte gesteld en kon hier niets meer aan doen. Dossier wordt gesloten.

Roosendaal, Markt 2

Sint-Janskerk (Sint Jan de Doper)

Door herbestemming in 2013 wordt het interieur van de kerk bedreigd (harde muziek en ondeskundig gebruik) . In 2013 wordt, met goedkeuring van de monumentencommissie, een biechtstoel omgebouwd tot bar. Heemschut volgt de zaak in samenwerking met Stichting Beeld. Nader onderzoek van Heemschut leert dat de monumentencommissie onwettig blijkt en er wordt bezwaar tegen de vergunning gemaakt. In 2015 oordeelt de rechter dat de commissie niet deskundig was. In 2016 heeft de uitbater de opdracht teruggegeven aan het Monumentenfonds Brabant. Het Monumentenfonds Brabant heeft haar vastgoed portefeuille overgedragen aan BOEi, waardoor de kerk momenteel in eigendom is van BOEi. Helaas is de kerk nog steeds niet uit de gevarezone. De nieuwe eigenaar wil de kerk ontdoen van haar ornamentiek. De kerk of beter gezegd de cultuurtempel heeft de afgelopen jaren vaak negatief het nieuws gehaald. In 2019 heeft het bisdom, die erg ongelukkig is met dit gebruik, besloten mee te werken aan het verwijderen van kerkelijke attributen. Daar deze beschermd zijn moet ook de RCE hierin adviseren. Dit is tot op heden nog niet gebeurd. Wordt vervolgd.

Roosendaal, Moerstraten, Moerstraatseweg 85

Theresiakerk (1912)

De leegstaande kerk heeft in 2018 een tijdelijk woonbestemming gekregen voor de achterin de kerk gelegen sacristie, met als doel later de kerk te herbestemmen als woning en B&B. Tot het indienen van plannen is het niet gekomen omdat alle aandacht naar de kleinschalige bebouwing ging die in de jaren 60 en 70 tegen de kerk was aangebouwd

en waar geen vergunning voor was afgegeven. Omdat de eigenaar, die Heemschut om advies vroeg, de bebouwing opknapte, zag de gemeente dit als illegale bouw die verwijderd moet worden. De onderlinge verhoudingen zijn zo erg verstoord tussen gemeente en eigenaar dat hier een rechtszaak uit is ontstaan die nog loopt. Maar erger is nog dat alle aandacht en kosten zijn afgewend van de herbestemming van de kerk.

Tilburg, Dongense Kanaaldijk (RM)

Sluis III (de oude sluis III)

Het sluizencomplex van Sluis III uit 1917 (met pompgebouw – zie foto- en sluiswachterswoningen, bedieningsgebouw en dubbele bajonetsluis) is rijks beschermd maar heeft wel achterstallig onderhoud. Heemschut heeft de eigenaar aangeschreven om noodzakelijk onderhoud uit te voeren. Rijkswaterstaat is op zoek naar een bestemming voor dit complex. Kan iets toeristisch/educatiefs zijn. In 2019 bij een bezoek aan het sluizencomplex blijkt dat de lichtopeningen in het pompgebouw zijn dichtgemetseld zonder hiervoor een vergunning aan te vragen. Hierop heeft Heemschut de gemeente Tilburg aangeschreven om handhavend op te treden. Ondertussen is de gemeente Tilburg in gesprek met Rijkswaterstaat over deze onterechte verandering aan een rijksmonument. Wordt vervolgd in 2020

Tilburg, Bredaseweg 546

Buitenverblijf Landgoed Heidepark

Dit buitenverblijf, gebouwd door een textielabrikant (Sträter), is jarenlang eigendom geweest van de gemeente Tilburg; heeft jarenlang leeg gestaan en was toen sterk vervallen. Er is door verschillende partijen, waaronder Heemschut, gevraagd om het rijksmonument te onderhouden en minimaal wind- en waterdicht te maken. In 2015 is een nieuwe eigenaar gevonden die er een restaurant in wilde maken. Vanwege financiële trubbel, vleermuizen en houtworm in het pand is er toen niets gebeurd. In 2016 is de eigenaar failliet verklaard en heeft de belastingdienst een claim op het pand gelegd. In 2018 is er een nieuwe eigenaar gevonden met nieuwe plannen. Er is een restauratie-architect aangetrokken die aan de achterkant van het gebouw een glazen uitbreiding heeft geprojecteerd. Hierbij zijn wel enkele monumentale bomen gesneuveld. De glazen uitbreiding wordt in 2019 geplaatst en zal in 2020 gereed komen. Het is een enorm kolossale glazen uitbreiding aan de achterkant van het rijksmonument. Dit dossier wordt gesloten.

Tilburg, Ringbaan-Oost

Sacramentskerk

De laatste stand van zaken met betrekking tot de Sacramentskerk. Het schip is gesloopt en de voorkant staat er nog. Waar eerst het schip was komen nieuwe woningen. In 2019 wordt begonnen met de bouw van de woningen achter de gevel van de kerk. Men probeert gelden in te zamelen om op de toren weer een spits te plaatsen. Die was er al een hele tijd af. Dit dossier wordt afgesloten.

Tilburg, Spoorlaan 346-348

Bankgebouw Van Mierlo

Kraaijvanger Architecten (Herman Kraaijvanger) heeft van de toenmalige Bank van Mierlo opdracht gekregen om voor verschillende Brabantse steden bankgebouwen te ontwerpen. Deze gebouwen lijken sterk op elkaar. In Tilburg, Eindhoven, Den Bosch en Helmond zijn de exemplaren nog te bewonderen. Het is naoorlogse architectuur die wat betreft grandeur iets van Italiaanse palazzi wegheeft, maar in een sobere vormgeving. In Tilburg is de deuroplijsting ontworpen door kunstenaar Hans Claesen. De plannen om dit bankgebouw te slopen zijn ondertussen van de baan. Het bankgebouw is aangewezen als gemeentelijk monument. Dit dossier wordt gesloten.

Tilburg, Stadhuisplein 130,

Stadskantoor 1 (SK1)

In 2015 heeft Steenhuis Meurs een cultuurhistorische waardestelling gemaakt over stadskantoor1. Dit naar aanleiding van de herbouwplannen van de gemeente en de vele protesten die dit opriep. Erfgoedverenigingen, architecten, heemkundekringen, kunstenaars hebben zich verenigd in een groep ten behoud van het iconische beeld van het stadskantoor1 van de architecten Kraaijvanger. Ook is er een referendum gestart en is het aantal benodigde stemmen hiervoor binnengehaald. Tevens is er een aanvraag tot rijksmonument gedaan. Toch heeft de gemeente besloten het SK1 niet als een iconisch, monumentwaardig gebouw te behandelen, maar de plannen van de architect van Dedrie doorgang te laten vinden. Het gebouw dat bestaat uit drie elementen, die nu één geheel vormen, zal in de nieuwe situatie worden ervaren als los van elkaar staande gebouwen. Het gebouw wordt nu gekenmerkt door horizontalisme en in de nieuwe situatie zal voor een deel een verticale uitstraling krijgen. Eind 2018 is men begonnen met de plannen waar Heemschut niet achter staat, te realiseren. In 2019 wordt begonnen met de nieuwe aanbouw. Het verticalisme van het nieuwe deel blijft contrasteren met de horizontaliteit van het eerder gebouwde. Dit dossier wordt gesloten.

Tilburg, Besterdring 235

Het blauwe gebouw van de voormalige Gemeentelijke Sociale Dienst

Het typische jaren zeventig gebouw (1978) van de Tilburgse architect Jac. van Oers is een eyecatcher. Er is gebruik gemaakt van cortenstaal voor de bovenbouw en voor de begane grond zijn er blauwe tegeltjes gebruikt. De achtvorm komt zowel in interieur als in exterieur terug. Het markante gebouw grenzend aan de spoorzone en ook refererend aan die spoorzone en aan treinen (raamcoupé 's). is uniek in Nederland en vertelt ook het verhaal van Tilburg. Vele Tilburgers gingen hier een uitkering aanvragen toen de textielindustrie in elkaar stortte. Heemschut heeft opdracht gegeven een waardenstelling te laten maken. Hieruit blijkt dat het gebouw uniek is. Toch is de gemeente Tilburg vooralsnog niet van plan de sloopplannen te laten varen. De actiegroep 'het Blauwe gebouw'

waar ook Heemschut deel van uitmaakt, hoopt dat de politiek niet alleen kijkt naar waar het grootste economische gewin te behalen valt. In appartementen die daar gebouwd zouden kunnen worden of in het behoud van een karakteristiek Tilburgs gebouw. De eigenaar van het gebouw wil slopen en nieuw bouwen. In 2018 heeft Heemschut de monumentenstatus aangevraagd voor dit gebouw, maar de omgevingscommissie heeft dit verzoek niet ondersteund. Als argumenten zijn mede opgevoerd dat er te veel achterstallig onderhoud aan het gebouw zou zijn, dat er asbest in het gebouw aanwezig was en dat al was gekozen voor een nieuw plan, dat goed zou passen op de kop van de spoorzone. Naar het idee van Heemschut is er zo'n goed passend gebouw al, namelijk het gebouw dat er al staat. Eigenaar Bak heeft echter hele andere plannen met dit stuk grond en wil er een woonappartementencomplex plaatsen. Dit stuit op fel verzet van omwonenden die daardoor te weinig (zon)licht in hun woning krijgen. De stand van zaken eind 2018 is dat het Blauwe Gebouw er nog steeds staat. De vraag is of dit eind 2019 nog zo is?! In 2019 staat het Blauwe Gebouw er nog steeds. Heemschut hoopt dat dit zo blijft. In mei 2020 zal er nog een geding plaatsvinden bij de Raad van State aangespannen door stichting Het Verhaal van Tilburg. Wordt vervolgd.

Woudrichem (gem Altena), buitengebied Hoge Maasdijk
Bebouwing buitengebied

Het plan om in het buitengebied Hoge Maasdijk 100 woningen te bouwen valt slecht bij veel bewoners en andere belanghebbenden. Ook Heemschut begrijpt niets van een dergelijke plan en hoopt dat het niet tot uitvoering komt. Het gebied staat op de nominatie voor Unesco (erfgoed), is deel van de Hollandse Waterlinie en Brabant Natura 2000. Op het buitendijkse terrein staan nu wat loodsen en andere industriële bebouwing en daardoor is blijkbaar het plan opgevat dat hier opnieuw gebouwd kan worden. De plannen zijn in 2019 on-hold gezet. Voorlopig wordt er niet gestart met nieuwbouw 'Op 't Loev' aan de Hoge Maasdijk. Ook de provincie Noord-Brabant is een van de bezwaarmakers tegen de bouw van 'Op 't Loev'. De Raad van State zou zich over deze zaak buigen, maar gemeente Altena heeft ondertussen toegezegd niet te gaan bouwen. Dit dossier wordt gesloten.

Zaken die ook speelden in 2019

Verdozing

Bouw van distributiecentra in landelijk gebied.

Gelukkig is er van alle kanten in 2019 veel aandacht voor dit thema van verdozing en verrommeling van het landschap geweest. Er wordt voorzichtig meer nagedacht over de impact die deze 'dozen' op het landelijk gebied hebben. Wel in de gaten blijven houden.

Brabants Landelijk Erfgoed

Er is de afgelopen jaren veel aandacht geweest voor religieus erfgoed, industrieel erfgoed, maar het landelijk erfgoed is niet zo duidelijk belicht geweest. Werkgroep Brabants Landelijk Erfgoed ijvert hiervoor en hierin is ook Heemschut vertegenwoordigd. De werkgroep heeft ook contact gezocht met beleidsmedewerkers van de Provincie Brabant hierover om dit punt op de Brabantse agenda te zetten. Heemkundekringen zijn ook benaderd om zo meer bewustwording te creëren voor dit soort erfgoed. Het gaat dan om boerderijen en Vlaamse schuren, molens, buitenplaatsen, houtwallen, zandpaden maar ook landschap in het algemeen.

Er is 23 mei 2019 een congres Erfgoed Landelijk Brabant geweest in Museum Klok en Peel Asten en er is een manifest geschreven. Het manifest is via bijgaande link te openen <https://www.brabantsheem.nl/0523-manifest-brabants-landelijk-erfgoed.html>

Zandpaden

Zandpaden kunnen cultuurhistorisch van waarde zijn. Een inventarisatie van (belangrijke) zandpaden is gewenst. Er is door de Brabantse Hoeders een dag georganiseerd over de zandpaden in de voormalige steenfabiek van Udenhout. De Zondag van het Zandpad. Dit was op 20 oktober 2019. Heemschut ondersteunt de Hoeders hierin. De Brabantse Milieufederatie heeft een handreiking geschreven voor de bescherming van zandpaden. https://www.brabantsemilieufederatie.nl/wp-content/uploads/sites/18/2019/10/BMF_Handreiking_Zandpaden.pdf

Post-65 Architectuur

In 2019 is Heemschut landelijk gestart met het inventariseren van waardevolle Post65 architectuur. Ook Heemschut Brabant is hiermee bezig en heeft hiertoe lijsten aangeleverd aan Heemschut Amsterdam, die weer in contact staan met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed te Amersfoort. Wilt u bijzondere architectuur melden die op deze lijst een plaats verdient, geeft u dit dan door aan: noord-brabant@heemschut.nl

Andere activiteiten

in 2019

Intergemeentelijk toezicht

Nu het toezicht bij de provincie ligt als het gaat over hoe gemeenten functioneren op het gebied van Erfgoed heeft de commissie Brabant een relatie aangeknoopt met de provincie om misstanden en omissies te melden. Door deze samenwerking zijn de lijntjes korter en is ook de afspraak gemaakt dat Heemschut Brabant actief deelneemt aan de werkgroep over de omgevingswet en de plek daarin voor Erfgoed. Deze werkgroep wordt voorgezeten door het monumentenhuis Brabant en bestaat verder uit Brabants Heem, de provincie en Heemschut Brabant.

Monumentencommissies en werkwijzen

Uit de samenwerking met de provincie is ook voortgekomen dat de provincie een onafhankelijk bureau heeft ingeschakeld om de kwaliteit van de monumentencommissies in Brabant in beeld te brengen. Dit is gedaan door steekproefsgewijs een achttal gemeenten te onderwerpen aan een onderzoek als het gaat over Erfgoed in algemene zin en hoe de monumentencommissie functioneert en uiteraard het snijvlak hiertussen. Hiervoor zijn vraaggesprekken belegd met de ambtenaar Erfgoed en de voorzitter van de Monumentencommissie of Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Een onderdeel betrof ook hoever staan gemeenten en commissies met de omgevingswet.

Het onderzoek is in rapportvorm met samenvatting naar collega's van alle gemeenten in Brabant gestuurd. De samenvatting betrof de huidige manier van functioneren van monumentencommissies waarbij zowel verbeterpunten als pluspunten voorbijkwamen. Ook werd de samenvatting gebruikt voor een doorkijk naar 2021 als de Omgevingswet is aangenomen en iedere gemeente een omgevingscommissie moet hebben.

Kerkenvisies

Sinds 2019 maakt Heemschut Brabant ook deel uit van de landelijke werkgroep kerkenvisies van Heemschut. De visie is een instrument om komende leegstand (materieel en immaterieel) maar ook bestaande leegstand integraal in beeld te brengen per gemeente en of parochie en daar met alle betrokken over te communiceren. In dialoogvorm maar ook om te sturen, knopen weloverwogen door te hakken, verliezen te accepteren en toekomstgericht te werken.

Gemeenten kunnen subsidie aanvragen bij de RCE om een dergelijke visie in beeld te laten brengen waaraan vaak ook een uitvoeringsprogramma is gekoppeld. In Brabant zijn er 13 gemeenten die een dergelijke subsidie hebben aangevraagd.

Excursie Bergen op Zoom 20 april 2019

Op Paaszaterdag stond de landelijke excursie gepland richting de West-Brabantse Waterlinie. Een linie, de oudste van Nederland, die loopt van Bergen op Zoom naar Steenbergen. Het thema “Water is vriend en vijand” kon worden ervaren door per bus langs een aantal forten en vestingrelicten te rijden waarbij op een vijftal plekken werd gestopt om van nabij het nodige te bekijken, maar ook de deskundige verhalen van

de gidsen te horen. Ook tijdens de verplaatsing in de bus was er het nodige te vertellen. Aan deze dag werd deelgenomen door 45 deelnemers die uit het gehele land kwamen en die over het algemeen verrast waren over wat men te zien kreeg en te

horen. Aan het eind van de rit kreeg iedereen een boek geschonken door de gemeente Bergen op Zoom over Monumentenzorg, Archeologie en Cultuurhistorisch landschap van de regio. Het was een mooie opkomst; de kosten waren dekkend en de deelnemers waren enthousiast.

Nuenen

Bijeenkomst van de commissie Noord-Brabant op vergaderlocatie Nuenen, dorp van Vincent Van Gogh (25 september 2019).

Na de vergadering kreeg de commissie een interessant middagprogramma aangeboden: een presentatie van het Cultuurhistorisch lint Van Gogh Landschap en Monumentenbeleid Nuenen. Tevens een bezoek aan Nune Ville, de oude domineeswoning van Van Gogh en aan kasteel Soeterbeek.

Nationaal Monumentencongres

Enkele leden van de commissie hebben aan het Nationaal Monumentencongres in Deventer deelgenomen. Thema van dit jaar was: 'Recht uit het hart: vrijwilligers en vakamanschap'.

Open Monumentendag

Tijdens de open monumentendagen is er op diverse locaties in Noord-Brabant door commissieleden geflyerd.

Drukwerk

Jaarverslag 2018

Medio 2019 is het jaarverslag 2018 geschreven en in beperkte oplage gedrukt. Alle Noord-Brabantse leden kregen een exemplaar toegezonden. Tevens is een exemplaar naar alle ons bekende Brabantse Heemkundekringen verstuurd.

De digitale versie van het jaarverslag 2018 is gestuurd naar de colleges van B&W en raden van alle gemeenten in Noord-Brabant.

Heemschutfolder Noord-Brabant

In 2019 is de folder van 2016 nog gebruikt. In 2019 zal de Brabantse folder een nieuwe lay-out krijgen en worden geactualiseerd. De folder is begin 2020 gereed gekomen..

Erfgoedvereniging

Bond Heemschut

Erfgoedvereniging Bond Heemschut is de grootste en één van de oudste particuliere verenigingen voor bescherming van cultuurmonumenten. Sinds 1911 zet Heemschut zich in voor de waardering en het behoud van waardevolle monumenten en cultuurlandschappen in Nederland. Dit werk doet zij met inzet van deskundige vrijwilligers.

Alle provincies en de hoofdstad Amsterdam hebben een eigen commissie die lokaal te werk gaat. De leden van deze commissies laten hun stem horen als cultuurhistorische waarden in het geding zijn. Dat doen zij het liefst vooraf door gemeentes en provincie te wijzen op de cultuurhistorische waarden van het gebouwde en/of aangelegd erfgoed. Op basis van meldingen ondernemen zij actie om gebouwen en gebieden te behoeden voor achteruitgang of zelfs ondergang.

Nieuwezijds Kolk 28, 1012 PV Amsterdam
T 020 622 52 92 | E. info@Heemschut.nl
www.heemschut.nl

E. Commissie Noord-Brabant
noord-brabant@heemschut.nl